

"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ"

ОД КНИГАТА НА
ХАНС-ЛОТАР ШТЕПАН
"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ" - Идентитетот
на Македонците прикажан на примерот
на Балканскиот сојуз (1878-1914), во
издание на "АЗБУКИ"

Во работниот наслов се тематизира проблемот на идентитетот на Македонците. Македонскиот читател, сосема логично, својот идентитет го следи како нешто саморазбирливо; меѓутоа, тој би требало да земе предвид дека соседните држави до денешен ден се обидуваат со проблематични аргументи да ги втемелат нивните претензии за македонскиот јазик, името и територијата, кои на Македонците не им дозволуваат никаков сопствен идентитет. Почнувајќи од Берлинскиот конгрес во 1878 г., но особено по Балканските војни од 1912/1913 г. тие ги повторуваат своите фалсификувани барања, притоа надевајќи се на тоа дека еден ден тие би созреле во неотповикливи вистини.

Следствено на тоа, семејството на народите беше погрешно информирано за идентитетот на Македонците, а сега тоа ќе може да си направи објективна слика за историјата на Македонците.

Истражувањето се темели врз (необјавените) акти на Политичкиот архив на германското Министерство за надворешни работи.

Подготвила: Милева ЛАЗОВА

Прв нацрт-план за Балканскиот сојуз

По помирувањето со Русија, а со тоа и признавањето на обединетото бугарско кралство од страна на големите сили и на Османлиското царство, во бугарско-руските односи повторно се вратил стариот дух на соработка.

Во претходно цитираните интервјуа во весникот "Фигаро" со бугарските (и српските) политичари, кои биле објавени и во "Пестер Лојд" од 14.10.1897 година, премиерот Драган Цанков рекол:

"Бугарија мора да се потпира само врз Русија, на која ѝ го должи своето постоење, и без која не може да опстане". Министерот за надворешни работи Греков дополнително: "Не ги забораваме услугите кои ни ги направи Русија...", но додал, "но не можеме нашите интереси да ги подредиме на нејзините".

"Интересите" секако се однесувале на освојувањето територии во Македонија. Со помош од Русите еден ден (оваа изјава потекнува од Каравелов) Султанот на Бугарија "ќе ѝ одобри автономија на Македонија". Слична изјава дал и советникот на кнезот:

"Баравме автономија за Македонија и нема да се откажеме сè додека не ни биде одобрена". "Грците и Србите ги погрешиле доколку нашите напори околу автономијата на Македонија ги сметаат за штетни" (министерот за надворешни работи Греков).

Проблематиката на соседните земји на Македонија:

Целта за освојување на македонските територии била јасна: она што не било

јасно е како да се постигне оваа цел, без да се ризикува сопствената држава.

Дали ова беше шанса за преживување на Македонија?

Уредникот на "Фигаро", господинот Бујон, по завршувањето на интервјуата дал негативен и пакосен коментар за отвореноста и за наивноста на бугарските и на српските политичари. Тоа било крајно нефер, имајќи предвид дека профитирал од нивната подготвеност да бидат интервјуирани.

Новите информации околу Балканскиот сојуз и Македонија не биле ништо сензационално. Половина година претходно "Minhener nojsten nahrihten" го објавил текстот на првиот нацрт-план за сојуз меѓу Кралството Србија и кнежевствата Бугарија и Црна Гора (бил преземен од бугарскиот "проруски опозиционен весник "Светлина", орган на Цанков").

Текстот е полн со пропуста и стилски непрефинет, како да го составиле неколку новинари надарени со многу фантазија - но можел да биде и "пробен балон", "пуштен" од професионалци. Покрај тоа, член 1 почнува со лага, со оглед на тоа што како цел на сојузот се истакнува "зачувувањето на интегритетот и независноста" на членките.

Особено симптоматичен, дури и сензационален е член 4, кој зборува сам за себе:

"Со оглед на тоа што земјите-членки имаат неослободени браќа во Турција, како и во Босна и во Херцеговина под австриска власт, се обврзуваат да работат за подобрување на состојбата на овие браќа".

Тешко дека во тоа време (значи некол-

ку години пред преминот во XX век, а уште повеќе пред анексијата на Босна), ќе се најде појасна изјава за целта на Балканскиот сојуз т.е. не само против Турција, туку и против Австро-Унгарија.

Всушност, навистина е смешно Балканските војни за Македонија и за Тракија, предвидени во овој нацрт-план, да се сметаат за "подобрување на состојбата на овие браќа".

Лажни Бугари-вистински Македонци: ВМРО

И покрај оваа објава, наводно исценирана од самата бугарска Влада, бугарскиот кнез Фердинанд, по посетата на црногорскиот кнез Никола во Цетиње во 1898 година, вложил големи напори да ги демантира гласините за неговите планови за сојуз со Црна Гора. Токму еден од неговите повереници, бугарскиот претставник во Србија, Георгиев, кого тој го зел со себе на Цетиње заради неговата тешка задача, и кој во Белград требало доверливо да пропагира за приклучувањето на Србија кон наводно веќе склучениот бугарско-црногорски сојуз "против Турција", се потрудил, кај својот германски колега, претставникот во Белград, да ги негира овие гласини и посетата на кнезот да ја претстави како посета од чиста куртоазија. Сепак, грофот Шверин очигледно толку итро ги поставил своите прашања, што при одговорањето на истите на Георгиев му излетале некои тајни, кои од македонска гледна точка воопшто не се неинтересни:

Господин Георгиев не можел да ги скрие "во последно време сè почестите убиства на српски учители во Македонија, кои еден овдешен (српски) опозицио-

"БАРАВМЕ АВТОНОМИЈА ЗА МАКЕДОНИЈА И НЕМА ДА СЕ ОТКАЖЕМЕ"

нерен лист ги припишува на бугарско тајно здружение за уништување на српските агитатори". Но, тој потенцирал "дека индивидуи во Македонија многу често се изјаснувале како Бугари, иако тоа воопшто не биле".

Индивидуите, кои за време на убиствата на српските учители во Македонија за да се прикријат се изјаснувале како Бугари, значи не биле Бугари, не можеле да бидат - нормално - ниту Срби. Доколку тоа биле Грци, Георгиев ни најмалку не би се двоумел да ги именува сторителите по име, односно по нивната национална припадност. Воопшто не можат да се замислат други групи кои биле подготвени да им ја "одземат" задачата на Македонците, да се бранат од туѓото влијание - во овој случај од србизација. Како што веќе е познато од поглавјето за Србија, подоцна, по српско-бугарската спогодба за сферите на интереси, активностите на српските комитети подоцна се одредувале "по наредба од горе". Следствено на тоа, можело да стане збор само за "вистински" Македонци.

Ваквите случаи не мора задолжително да се набљудуваат како херојски подвизи на Македонците, но тие, како акции на самоодбрана, на денешните Македонци им служат за чест во интерес на докажувањето на нивниот сопствен идентитет.

И уште еден податок: областа која неговата држава всушност ја сметала за бугарски регион, бугарскиот претставник ја нарекол - секако - "Македонија".

Иако овој податок, како изолиран детал, изгледа како да нема никакво значење, сепак тој игра значајна улога за историјата на Македонија и за идентитетот

на Македонците:

Имено, одговорна за таквите атентати и за ослободителните борби, во тоа време, на македонска страна била ВМРО, Внатрешна македонска револуционерна организација. Основана во Солун, во 1893 година, била преименувана во ВМРО, за јасно да се ограда од надворешната македонска револуционерна организација, основана во Софија. Местото на основање, Софија, од бугарска страна повторно било искористено за дијалектички акробации, со цел да се докаже дека Македонците "следствено на тоа" би морало да се Бугари.

Бугарите верувале дека ова можат да им го подметнат на Македонците.

"Оваа организација беше замислена како македонска, таа не сакаше да зависи од ниедна од соседните држави и си постави цел да создаде автономија за целата област, именувана како Македонија, која сè уште беше под османлиска власт. Нејзиното мото гласеше: 'Македонија на Македонците'".

Најпознати основачи и водечки личности биле Гоце Делчев и Даме Груев.

Ј. де Јонг наведува дека "барањата за национална независност", освен од ВМРО, биле поддржувани и од "македонските студентски иницијативи во Бугарија, Србија и Русија".

Исто така, ВМРО беше таа која го испланира Илинденското востание, кое поради повеќекратните несреќни случаи и околности прерано избувна. Едит Дурхам наведува уште еден фатален детал: "наместо истовремено, општо востание, селата (се кренаа) едно по друго..."

(Дури и по Балканските војни и по

1918 година ВМРО се бореше за отцепување на Македонија од Кралството Југославија.)

За да може посистематски да ги спречи активностите на македонската ВМРО, бугарската Влада го основала "Македонскиот комитет", кој подоцна бил издигнат во "Врховен комитет" и како таков на Османлиите им предал безброј членови на ВМРО. Оттаму Де Јонг во нејзиното научно истражување "Врховниот македонско-одрински комитет" (ВМК/ВМОК) го окарактеризирала како "конкуренција" на ВМРО, поточно *expressis verbis*. "Борбата против ВМРО... се оценува како главна задача на ВМК/ВМОК".

Во овој контекст студијата на Де Јонг нуди поучни податоци за специфичните професионални профили на членовите на двете "конкурентски" организации:

"Високата застапеност на офицери во (бугарската) ВМК/ВМОК наспроти (македонската) носечка структура на ВМРО, составена од учители би ја документирала" различната поставена цел на двете страни", имено на бугарска страна планот "краткорочно составен за провокација за вмешување на велесилите" и на македонска страна програмата "долгорочно предвидена како самоослободување преку самостојно создавање нација".

Тоа што тогашниот процес за образување нација сепак не успеал, зависело како од "силното бугаризирачко влијание на ВМК/ВМОК" (поинаку, отколку политничко конзервирачката намера за интеграција на Македонците).

(продолжува)